

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ ПІВДЕННО-СХІДНОГО МІЖОБЛАСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ

23.06.2022

Дніпро

№ 54/4-рк/к

Васильківське районне комунальне підприємство «Джерело»

Про припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції

Адміністративна колегія Південно-східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України, розглянувши матеріали дослідження регіональних ринків у сфері централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, проведеного Першим відділом досліджень і розслідувань,

ВСТАНОВИЛА:

1. ПРЕДМЕТ РЕКОМЕНДАЦІЙ

1) З метою здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність на регіональних ринках централізованого водопостачання та централізованого водовідведення Південно-східне міжобласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України (далі - Відділення) провело дослідження діяльності суб'єктів господарювання щодо умов укладених договорів зі споживачами за новими моделями організації договірних відносин на надання послуг централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, передбачених статтею 12 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», яким було охоплене, зокрема, Васильківське районне комунальне підприємство «Джерело».

2) Запровадження нових моделей організації договірних відносин на надання послуг централізованого водопостачання та централізованого водовідведення фактично розпочалось у **серпні 2019 року** після набрання чинності постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення і типових договорів про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення».

3) Васильківське районне комунальне підприємство «Джерело» [інформація з обмеженим доступом] (далі – ВРКП «Джерело», Підприємство) є юридичною особою, набуло майнових та особистих немайнових прав, несе відповідні обов'язки, укладає договори, виступає в суді від свого імені, має відокремлене майно, поточні та інші рахунки в банківських установах, печатки з власним найменуванням.

4) Згідно з відомостями, які містяться в Єдиному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, основним видом діяльності Підприємства є [інформація з обмеженим доступом].

5) Підприємство надає послуги з централізованого водопостачання та водовідведення відповідно до ліцензії [інформація з обмеженим доступом]. Зазначена ліцензія є безстроковою.

6) Таким чином, у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ВРКП «Джерело» є суб'єктом господарювання.

2. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ

7) З метою здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність на регіональних ринках у сфері централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, Відділенням були направлені вимоги, у тому числі до ВРКП «Джерело» листом від 21.09.2021 №54-02/3697.

8) Отримано відповідь від ВРКП «Джерело» (лист від 18.10.2021 вих. № 106).

3. СТАНОВИЩЕ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ НА РИНКУ.

Об'єкт аналізу монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на ринку.

9) Відповідно до пункту 3.1 Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01.04.2002 за № 317/6605 (далі – Методика), об'єктами аналізу є:

суб'єкт господарювання;

конкретний товар (продукція, роботи, послуги), який випускається, постачається, продається, придбавається (використовується, споживається) цим суб'єктом господарювання.

10) Суб'єктом господарювання, який є об'єктом аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища, є ВРКП «Джерело».

11) Конкретними послугами, які надаються Підприємством, є: послуги з централізованого водопостачання; послуги з централізованого водовідведення (далі – послуги з ЦВ та ЦВВ відповідно).

12) Таким чином об'єктами аналізу визначено: послуги з ЦВ та ЦВВ та суб'єкт господарювання - ВРКП «Джерело».

Визначення переліку товарів та основних продавців, покупців цих товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище

13) У відповідності до пункту 4.1 Методики перелік товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання, складається з товарів (товарних груп), які обертаються в Україні чи на відповідній частині її території і які мають для продавців, постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи).

14) У відповідності до пункту 4.2 Методики, визначення ознак одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи) здійснюється, виходячи з подібності, зокрема: споживчих характеристик, умов споживання, умов реалізації, та цін.

15) Послуги з ЦВ та ЦВВ за споживчими характеристиками, умовами споживання та реалізації не є взаємозамінними з будь-якими іншими послугами.

16) Відповідно до пункту 4.4 Методики, Перелік основних продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) може складатися шляхом визначення суб'єктів господарювання, які мають значущі обсяги продажу (постачання, виробництва), придбання (споживання, використання) товарів (товарних груп), які обертаються в Україні чи на відповідній частині її території.

17) Постачальниками послуг з ЦВ та ЦВВ є суб'єкти господарювання, які отримали ліцензію на провадження діяльності з централізованого водопостачання та водовідведення.

18) ВРКП «Джерело» провадить зазначену господарську діяльність на підставі ліцензії [інформація з обмеженим доступом].

19) Згідно зі Статутом ВРКП «Джерело», затвердженим [інформація з обмеженим доступом], Підприємство є надавачем послуг з ЦВ та ЦВВ в межах [інформація з обмеженим доступом], де розташовані мережі, що перебувають у його господарському віданні.

20) Споживачами послуг з ЦВ та ЦВВ є фізичні та юридичні особи.

Визначення товарних меж ринку.

21) У відповідності з підпунктами 5.1 – 5.2 Методики, товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

22) Відповідно до положень статті 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія - стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним **за умови відсутності конкуренції** внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

23) Згідно зі статтею 5 Закону України «Про природні монополії» централізоване водопостачання, централізоване водовідведення є сферою діяльності суб'єктів природних монополій.

24) Надавач послуг з ЦВ і ЦВВ, у визначенні статті 1 Закону України «Про природні монополії» є суб'єктом природної монополії, бо виробляє товари на ринку, що перебуває у стані природної монополії, які не мають товарів-замінників.

25) Таким чином, товарними межами досліджуваних ринків є послуги з ЦВ і ЦВВ, які, зокрема, надаються Підприємством в результаті здійснення відповідної господарської ліцензованої діяльності.

Визначення територіальних (географічних) меж ринку.

26) Згідно з пунктом 6.1 Методики територіальні (географічні) межі ринку певного товару (товарної групи) визначаються шляхом установаження мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів (товарної групи), є неможливим або недоцільним.

27) Отримання послуг з ЦВ і ЦВВ можливе лише у суб'єкта господарювання, який провадить господарську ліцензовану діяльність з централізованого водопостачання та водовідведення на певній території, на якій розміщені відповідні технологічні мережі до яких мають можливість приєднатись споживачі.

28) Отже, територіальними (географічними) межами досліджуваного ринку надання послуг з ЦВ і ЦВВ, на якому Підприємство здійснює господарську діяльність з централізованого водопостачання та водовідведення, є територія [інформація з обмеженим доступом], на якій розташовані мережі, що перебувають у господарському віданні ВРКП «Джерело».

Часові межі ринку

29) Відповідно до пункту 7.1 Методики, часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило – рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.

30) Ринок, на якому на протязі певного часу діє один і той самий склад продавців та покупців, може розглядатись, як ринок товару із сталою структурою.

31) Часовими межами ринку надання послуг з ЦВ і ЦВВ, визначено період, протягом якого відбувався перехід на нові моделі організації договірних відносин зі

споживачами у сфері надання послуг централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, тобто, з серпня 2019 року по квітень 2022 року. Упродовж цього періоду структура ринку суттєво не змінювалась.

Визначення потенційних конкурентів.

32) Відповідно до пункту 9.1. Методики потенційними конкурентами вважаються такі суб'єкти господарювання: які мають матеріально-технічну базу, кадри, технології тощо, але з різних причин не реалізують ці можливості; які виготовляють товари (товарні групи), що складають товарні межі ринку, але не реалізують їх на відповідному ринку; нові суб'єкти господарювання, які можуть вступити на ринок.

33) Фізичні, юридичні особи та бюджетні установи (споживачі послуг з ЦВ і ЦВВ) можуть отримувати зазначені послуги тільки у суб'єкта природної монополії, а відповідно до статті 1 Закону України «Про природні монополії» - природна монополія - стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва).

34) Отже, внаслідок технологічних особливостей надання послуг з ЦВ і ЦВВ, того, вступ нових суб'єктів господарювання на досліджуваний ринок послуг з централізованого водопостачання та водовідведення, який перебуває у стані природної монополії, є неможливим, що свідчить про відсутність потенційних конкурентів.

Установлення монопольного (домінуючого) становища

35) Абзацом другим частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» визначено, що суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо на цьому ринку у нього немає жодного конкурента.

36) З урахуванням наведеного, відповідно до абзацу другого частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції», ринкове становище ВРКП «Джерело», у період з серпня 2019 року по квітень 2022 року, має ознаки монопольного (домінуючого) становища на ринку надання послуг з ЦВ і ЦВВ в межах території [інформація з обмеженим доступом], де розташовані мережі, що перебувають у господарському віданні ВРКП «Джерело», оскільки у ВРКП «Джерело» не має на цьому ринку жодного конкурента.

3. ОБСТАВИНИ ВСТАНОВЛЕНІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

3.1 НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

37) Частиною першою статті 19 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» від 10.01.2002 № 2918-III визначено, що послуги з централізованого питного водопостачання надаються споживачам підприємством питного водопостачання з урахуванням вимог Закону України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» на підставі договору з: підприємствами, установами, організаціями, що безпосередньо користуються централізованим питним водопостачанням та/або централізованим водовідведенням; підприємствами, установами або організаціями, у повному господарському віданні або оперативному управлінні яких перебуває житловий фонд і до обов'язків яких належить надання споживачам послуг з питного водопостачання та/або централізованого водовідведення; об'єднаннями співвласників багатоквартирних будинків, житлово-будівельними кооперативами та іншими об'єднаннями власників житла, яким передано право управління багатоквартирними будинками та забезпечення надання послуг з водопостачання та/або централізованого водовідведення на підставі укладених ними договорів; власниками будинків, що перебувають у приватній власності; індивідуальними і колективними споживачами житлово-комунальних послуг, визначеними Законом України «Про житлово-комунальні послуги».

38) Договір про надання послуг з питного водопостачання та/або водовідведення укладається безпосередньо між підприємством питного водопостачання

або уповноваженою ним юридичною чи фізичною особою і споживачем, визначеним у частині першій цієї статті. Порядок надання споживачам послуг з питного водопостачання та/або водовідведення встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства (частина друга та третя статті 19 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» від 10.01.2002 № 2918-III).

39) У період з **13.08.2019 по 03.02.2022** відносини між суб'єктом господарювання, що провадить господарську діяльність з централізованого водопостачання та/або централізованого водовідведення (далі - виконавець), та індивідуальним і колективним споживачем (далі - споживач), який отримує або має намір отримувати послуги з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (далі - послуги), а також визначеною власником (співвласниками) особою, що здійснює розподіл обсягів послуг, були врегульовані Правилами надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення і типових договорів про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення» (далі – Правила № 690 або ПКМУ № 690).

40) Починаючи з **04.02.2022 і дотепер** такі відносини врегульовано Правилами надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення і типових договорів про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення» (зі змінами), внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2022 р. №85 (далі Правила № 690 (в редакції ПКМУ №85)).

41) ПКМУ № 690 та Правилами № 690 (в редакції ПКМУ №85) затверджено типові договори про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення» (зокрема: Типовий договір з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем, затверджений *ПКМУ №690, що був чинним у період з 13.08.2019 по 03.02.2022*; Типовий індивідуальний договір про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, Типовий договір з власником (користувачем) будівлі (приміщення у будівлі) про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затверджені ПКМУ № 690 (в редакції ПКМУ №85), *що набрали чинності з 04.02.2022*, далі усі разом - Типові договори.)

42) Пунктом 6 Правил № 690, пунктом 5 Правил 690 (в редакції ПКМУ №85) визначено, що Послуги надаються споживачеві **згідно з умовами договору, що укладається відповідно до типових договорів** про надання комунальних послуг з урахуванням вимог Закону України «Про житлово-комунальні послуги».

43) Відповідно до пункту 2 частини другої статті 8 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» 09.11.2017 № 2189-VIII (далі – Закон № 2189-VIII) виконавець комунальної послуги зобов'язаний готувати та укладати із споживачем договори про надання комунальних послуг з **визначенням відповідальності за дотримання умов їх виконання згідно з типовим договором**.

44) Згідно зі статтею 12 Закону № 2189-VIII надання житлово-комунальних послуг здійснюється **виключно на договірних засадах**. Договори про надання житлово-комунальних послуг укладаються **відповідно до типових або примірних договорів, затверджених Кабінетом Міністрів України або іншими уповноваженими законом державними органами відповідно до закону**. Такі договори можуть затверджуватися окремо для різних моделей організації договірних відносин (індивідуальний договір та колективний договір про надання комунальних послуг) та для різних категорій споживачів (індивідуальний споживач, колективний споживач).

45) Частиною четвертою статті 23 Закону № 2189-VIII визначено, що послуга з централізованого водопостачання надається згідно з умовами договору, що укладається з

урахуванням особливостей, визначених цим Законом, та вимогами правил надання послуг з централізованого водопостачання, що затверджується Кабінетом Міністрів України, якщо інше не передбачено законом.

46) Згідно з частиною третьою статті 24 Закону № 2189-VIII послуга з централізованого водовідведення надається згідно з умовами договору, що укладається з урахуванням особливостей, визначених цим Законом, та вимогами правил надання послуг з централізованого водопостачання, що затверджується Кабінетом Міністрів України, якщо інше не передбачено законом.

47) Відповідно до положень частини другої статті 179 Господарського кодексу України Кабінет Міністрів України, уповноважені ним або законом органи виконавчої влади можуть рекомендувати суб'єктам господарювання орієнтовні умови господарських договорів (примірні договори), а у випадках визначених законом – затверджувати типові договори.

48) Абзацом четвертим частини четвертої статті 179 Господарського кодексу України визначено, що при укладенні господарських договорів сторони можуть визначати зміст договору на основі типового договору, затвердженого Кабінетом Міністрів України, чи у випадках, передбачених законом, іншим органом державної влади, коли **сторони не можуть відступати від змісту типового договору, але мають право конкретизувати його умови.**

49) Абзацом другим частини третьої статті 6 Цивільного кодексу України передбачено, що сторони в договорі **не можуть відступити від положень актів цивільного законодавства**, якщо в цих актах прямо вказано про це, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства впливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами.

3.2 ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

50) У ході дослідження Відділенням було проведено аналіз договорів, укладених із побутовими споживачами, у редакції, яка діяла на момент надання інформації, розроблених Підприємством на виконання вимог чинного законодавства за новими моделями організації договірних відносин на надання послуг централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, наданих Відділенню листом ВРКП «Джерело» від 18.10.2021. № 106.

51) Як вбачається з інформації Підприємства, перехід на нові моделі організації договірних відносин з надання послуг централізованого водопостачання та централізованого водовідведення ВРКП «Джерело» розпочато у 2019 році.

52) Підприємством запроваджено дві форми договорів:

- договір з індивідуальним споживачем у будівлі, приміщення якої є самостійними об'єктами нерухомого майна, про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення;
- договір з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем) (далі разом – Договори).

53) Договори укладались шляхом оформлення одного документа, скріпленого підписами сторін. За інформацією Підприємства, умови договорів, з 2019 року до теперішнього часу, не змінювались.

54) Проведеним аналізом змісту отриманих Договорів (договори: №22 від 01.06.2021; №1200 від 01.07.2021; №114; від 01.08.2021 та №1359 від 01.09.2021, укладених Підприємством із побутовими споживачами), виявлено невідповідність положень цих договорів вимогам Типових договорів (встановлених як Правилами № 690, так і Правилами № 690 (в редакції ПКМУ №85), а саме: *Договорами 1 не передбачено зобов'язань надавача послуг ЦВ і ЦВВ сплачувати споживачеві неустойку (штраф, пеню) у випадках ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості.*

55) Порівняння відповідних умов, визначених Договорами та Типовими договорами, наведено у Таблицях 1 - 4.

Таблиця 1

(порівняння умов Договорів ВРКП «Джерело» у будівлі, приміщення якої є самостійними об'єктами нерухомого майна, про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення та Типового договору чинного у період з 13.08.2019 по 03.02.2022)

Договір ВРКП «Джерело» з індивідуальним споживачем у будівлі, приміщення якої є самостійними об'єктами нерухомого майна, про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення	Типовий договір з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем), затверджений <i>ПКМУ №690</i>
Підпункт 16 пункту 33, Виконавець зобов'язаний, самостійно здійснювати перерахунок вартості послуг за період ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості, а також сплачувати неустойку (штраф, пеню) у розмірі 0 (нуль) відсотків суми здійсненого перерахунку вартості послуги.	Пункт 28. У разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості виконавець проводить перерахунок вартості послуги у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, та сплачує споживачеві неустойку (штраф, пеню) у розмірі _____ відсотків суми здійсненого перерахунку вартості послуги.

56) Невідповідність Договорів ВРКП «Джерело» з індивідуальним споживачем у будівлі, приміщення якої є самостійними об'єктами нерухомого майна, про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, що укладались Підприємством з побутовими споживачами у період з 13.08.2019 по 03.02.2022, вимогам Типових договорів полягає у тому, що договори ВРКП «Джерело», на відміну від Типових договорів, не передбачають обов'язку водопостачальної організації сплачувати неустойку (штраф, пеню) у випадках ненадання послуг ЦВ і ЦВВ, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості.

Таблиця 2

(порівняння умов Договорів ВРКП «Джерело» з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем) та Типового договору чинного у період з 13.08.2019 по 03.02.2022)

Договір ВРКП «Джерело» з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем)	Типовий договір з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем), затверджений <i>ПКМУ №690</i>
---	---

Підпункт 17 пункту 37, Виконавець зобов'язаний, самостійно здійснювати перерахунок вартості послуг за період ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості, а також сплачувати неустойку (штраф, пеню) у розмірі 0 (нуль) відсотків суми здійсненого перерахунку вартості послуги.	Пункт 28. У разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості виконавець проводить перерахунок вартості послуги у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, та сплачує споживачеві неустойку (штраф, пеню) у розмірі _____ відсотків суми здійсненого перерахунку вартості послуги.
--	--

57) Невідповідність Договорів ВРКП «Джерело» з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем), що укладались Підприємством з побутовими споживачами у період з 13.08.2019 по 03.02.2022, вимогам Типових договорів полягає у тому, що договори ВРКП «Джерело», на відміну від Типових договорів, не передбачають обов'язку водопостачальної організації сплачувати неустойку (штраф, пеню) у випадках ненадання послуг ЦВ і ЦВВ, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості.

Таблиця 3

(порівняння умов Договорів ВРКП «Джерело» з індивідуальним споживачем у будівлі, приміщення якої є самостійними об'єктами нерухомого майна, про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення та Типових договорів починаючи з **04.02.2022**)

Договір ВРКП «Джерело» з індивідуальним споживачем у будівлі, приміщення якої є самостійними об'єктами нерухомого майна, про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення	Типовий індивідуальний договір про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затверджений ПКМУ № 690 (в редакції ПКМУ №85)	Типовий договір з власником (користувачем) будівлі (приміщення у будівлі) про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затверджений ПКМУ № 690 (в редакції ПКМУ №85)
Підпункт 16 пункту 33, Виконавець зобов'язаний, самостійно здійснювати перерахунок вартості послуг за період ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості, а також сплачувати неустойку (штраф, пеню) у розмірі 0 (нуль) відсотків суми здійсненого	Пункт 47. У разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості виконавець зобов'язаний самостійно протягом місяця, що настає за розрахунковим періодом, здійснити перерахунок вартості послуг за весь період їх ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості відповідно до порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України, а також сплатити споживачу неустойку (штраф) у розмірі	Пункт 33. У разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості виконавець зобов'язаний самостійно протягом місяця, що настає за розрахунковим періодом, здійснити перерахунок вартості послуг за весь період їх ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості відповідно до порядку, визначеного Кабінетом

перерахунку вартості послуги.	0,01 відсотка вартості середньодобового споживання послуги, визначеної за попередні 12 місяців (якщо попередніх місяців нараховується менш як 12 - за фактичний час споживання послуги, але не менше 15 днів), за кожен день ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості (крім нормативних строків проведення аварійно-відновних робіт або періоду, протягом якого здійснювалася ліквідація або усунення виявлених неполадок, пов'язаних з отриманням послуг, що виникли з вини споживача).	Міністрів України, а також сплатити споживачу неустойку (штраф) у розмірі 0,01 відсотка вартості середньодобового споживання послуги, визначеної за попередні 12 місяців (якщо попередніх місяців нараховується менш як 12 - за фактичний час споживання послуги, але не менше 15 днів), за кожен день ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості (крім нормативних строків проведення аварійно-відновних робіт або періоду, протягом якого відбувалися ліквідація або усунення виявлених неполадок, пов'язаних з отриманням послуг, що виникли з вини споживача).
-------------------------------	---	---

58) Невідповідність Договорів ВРКП «Джерело» з індивідуальним споживачем у будівлі, приміщення якої є самостійними об'єктами нерухомого майна, про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, що укладались Підприємством з побутовими споживачами у період з 04.02.2022, вимогам Типових договорів полягає у тому, що договори ВРКП «Джерело», на відміну від Типових договорів, не передбачають обов'язку водопостачальної організації сплачувати неустойку (штраф, пеню) у випадках ненадання послуг ЦВ і ЦВВ, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості.

Таблиця 4

(порівняння умов Договорів ВРКП «Джерело» з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем) та Типових договорів починаючи з **04.02.2022**)

Договір ВРКП «Джерело» з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем)	Типовий Індивідуальний договір про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затверджений ПКМУ № 690 (в редакції ПКМУ №85)	Типовий договір з власником (користувачем) будівлі (приміщення у будівлі) про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затверджений ПКМУ № 690 (в редакції ПКМУ №85)
Підпункт 17 пункту 37, Виконавець зобов'язаний,	Пункт 47. У разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості	Пункт 33. У разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості

<p>самостійно здійснювати перерахунок вартості послуг за період ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості, а також сплачувати неустойку (штраф, пеню) у розмірі 0 (нуль) відсотків суми здійсненого перерахунку вартості послуги.</p>	<p>виконавець зобов'язаний самостійно протягом місяця, що настає за розрахунковим періодом, здійснити перерахунок вартості послуг за весь період їх ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості відповідно до порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України, а також сплатити споживачу неустойку (штраф) у розмірі 0,01 відсотка вартості середньодобового споживання послуги, визначеної за попередні 12 місяців (якщо попередніх місяців нараховується менш як 12 - за фактичний час споживання послуги, але не менше 15 днів), за кожен день ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості (крім нормативних строків проведення аварійно-відновних робіт або періоду, протягом якого здійснювалася ліквідація або усунення виявлених неполадок, пов'язаних з отриманням послуг, що виникли з вини споживача).</p>	<p>виконавець зобов'язаний самостійно протягом місяця, що настає за розрахунковим періодом, здійснити перерахунок вартості послуг за весь період їх ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості відповідно до порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України, а також сплатити споживачу неустойку (штраф) у розмірі 0,01 відсотка вартості середньодобового споживання послуги, визначеної за попередні 12 місяців (якщо попередніх місяців нараховується менш як 12 - за фактичний час споживання послуги, але не менше 15 днів), за кожен день ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості (крім нормативних строків проведення аварійно-відновних робіт або періоду, протягом якого відбувалися ліквідація або усунення виявлених неполадок, пов'язаних з отриманням послуг, що виникли з вини споживача).</p>
---	---	---

59) Невідповідність Договорів ВРКП «Джерело» з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем), що укладались Підприємством з побутовими споживачами у період з 04.02.2022, вимогам Типових договорів полягає у тому, що договори ВРКП «Джерело», на відміну від Типових договорів, не передбачають обов'язку водопостачальної організації сплачувати неустойку (штраф, пеню) у випадках ненадання послуг ЦВ і ЦВВ, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості.

60) При цьому, ущемлення інтересів споживачів, у контексті Закону України «Про захист економічної конкуренції», у даному випадку полягає у встановленні ВРКП «Джерело» нульової ставки штрафних санкцій, що фактично є самоусуненням від відповідальності за невиконання зобов'язань, покладених на Підприємство, як на виконавця послуг.

61) Зазначена вище невідповідність договорів ВРКП «Джерело» вимогам Типових договорів не кореспондується із положеннями чинного законодавства України у сфері надання послуг з ЦВ та ЦВВ.

62) Так, відповідно до частини другої статті 26 Закону № 2189-VIII **виконавець комунальної послуги** або управитель багатоквартирного будинку **зобов'язаний**

самостійно здійснити перерахунок вартості комунальної послуги або послуги з управління багатоквартирним будинком **за весь період їх ненадання, надання не в повному обсязі або невідповідної якості**, а також **сплатити споживачу неустойку (штраф, пеню)** у порядку та розмірі, визначених законодавством або договором.

63) Згідно з пунктом 28 Правил № 690 (*пунктом 40 Правил 690, у редакції ПКМУ №85*) у разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості виконавець проводить перерахунок розміру плати відповідно до визначеного законодавством порядку та **сплачує споживачеві неустойку (штраф, пеню)** у порядку та розмірі, визначених законодавством або договором.

64) Враховуючи викладене, положеннями чинного законодавства визначено обов'язок, а не право ВРКП «Джерело», сплатити споживачеві неустойку (штраф, пеню) від суми здійсненого перерахунку вартості послуги та визначити її розмір у договорі.

65) Таким чином, умови та зміст Договорів 1, в частині не передбачення обов'язку водопостачальної організації сплачувати неустойку (штраф, пеню) у випадках ненадання послуг ЦВ і ЦВВ, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості суперечать вимогам Закону № 2189-VIII, Правил № 690 та Типових договорів.

66) За інформацією ВРКП «Джерело» (лист від 18.10.2021 вих. № 106), станом на 01.05.2021, кількість договорів укладених з індивідуальними споживачами про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем), в редакції Договорів 1, (оформлених у вигляді одного документу скріпленого підписами сторін) складає 1 912 договорів, з них кількість договорів, укладених з населенням багатоквартирних будинків – 1098. При цьому кількість абонентів, які потребують оформлення договірних відносин на надання послуг ЦВ і ЦВВ за новими моделями, станом на 01.09.2021, становила – 1732.

67) Відзначимо, що відповідно до частини п'ятої статті 13 Закону № 2189-VIII, у разі якщо співвласники багатоквартирного будинку не прийняли рішення про вибір моделі договірних відносин та не уклали з виконавцем комунальної послуги відповідний договір (крім послуг з постачання та розподілу природного газу і послуг з постачання та розподілу електричної енергії), з ними укладається індивідуальний договір про надання комунальної послуги, що є публічним договором приєднання.

Такі договори вважаються укладеними, якщо протягом 30 днів з дня **опублікування тексту договору на офіційному веб-сайті органу місцевого самоврядування та/або на веб-сайті виконавця послуги** співвласники багатоквартирного будинку не прийняли рішення про вибір моделі договірних відносин та не уклали відповідний договір з виконавцем комунальної послуги. При цьому розміщується повідомлення про місце опублікування тексту договору у загальнодоступних місцях на інформаційних стендах та/або рахунках на оплату послуг.

68) За відкритими даними, 01.04.2022 на веб-сайті [інформація з обмеженим доступом], з метою врегулювання відносин щодо надання послуг ЦВ і ЦВВ із мешканцями, які не прийняли рішення про вибір моделі договірних відносин та не уклали з виконавцем комунальної послуги відповідний договір, опубліковано тексти Типових договорів ВРКП «Джерело».

- з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем);

- з індивідуальним споживачем у будівлі, приміщення якої є самостійними об'єктами нерухомого майна, про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення.

Вказані договори є публічними договорами приєднання та, з огляду на вищенаведені приписи частини п'ятої статті 13 Закону № 2189-VIII, вважатимуться укладеними та діятимуть з 01.05.2022 (далі разом – Публічні договори).

69) Публічні договори (тексти яких розміщено 01.04.2022 на веб-сайті [інформація з обмеженим доступом], на відміну від Договорів, передбачають сплату на користь споживача **неустойки (штрафу, пені)** у разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості:

70) Так, згідно із пунктом 23 Публічних договорів: «У разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості виконавець проводить перерахунок вартості послуги у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, та сплачує споживачеві **неустойку (штраф, пеню) у розмірі 5 відсотків суми здійсненого перерахунку вартості послуги**».

71) Слід зауважити, що поняття «Сума здійсненого перерахунку вартості послуги», визначена Договорами 2, як база розрахунку розміру неустойки (штрафу, пені) не є тотожним поняттю «**вартість середньодобового споживання послуги, визначеної за попередні 12 місяців**», що є базою розрахунку розміру неустойки (штрафу, пені) згідно з умовами Типових договорів (Таблиці 3, 4). *Типові договори не ставлять розмір неустойки у залежність від суми здійсненого перерахунку, а пов'язують цей розмір із тривалістю періоду ненадання послуги та вартістю середньодобового споживання послуги, визначеної за попередні 12 місяців.*

72) Отже, за певних обставин, розмір неустойки, яка має сплачуватися споживачеві згідно з Публічними договорами (5 відсотків суми здійсненого перерахунку вартості послуги), може бути меншим, ніж розмір такої неустойки, визначений відповідно до вимог Типових договорів.

73) Згідно з чинними законодавчими приписами, якими врегульовано відносини у сфері надання послуг ЦВ і ЦВВ, розмір неустойки, у разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості, що сплачується виконавцем на користь споживача, **не може бути меншим, ніж визначено Типовим договором.**

74) Невідповідність Публічних договорів вимогам Типових договорів полягає у тому, що Публічні договори передбачають можливість зменшення відповідальності ВРКП «Джерело» за невиконання зобов'язань, покладених на Підприємство, як на виконавця послуг, порівняно із відповідальністю встановленою Типовими договорами.

75) Така невідповідність, як зазначалося вище, *не кореспондується* із положеннями чинного законодавства України у сфері надання послуг з ЦВ та ЦВВ.

76) Таким чином, застосування положень Публічних договорів може призвести до ущемлення інтересів споживачів, внаслідок позбавлення останніх права на отримання неустойки у нормативно визначеному обсязі.

77) За умов конкуренції, покладення фінансових санкцій за неналежне виконання обов'язків лише на одну сторону (Договори) та зменшення власної відповідальності ніж визначено законодавством (Публічні договори) було б неможливим, оскільки споживачі мали б змогу обрати інше підприємство - надавача відповідних послуг, який при укладанні договорів дотримувався б вимог законодавства України.

78) Типові договори є формою регулювання договірних відносин у сфері господарювання, вони застосовуються для спрощення процесу укладання конкретних господарських договорів та визначення бажаної, з точки зору держави, моделі договірної зобов'язання. Головною ознакою типових договорів є їх обов'язковість.

79) Наведені дії ВРКП «Джерело» можуть порушити законні інтереси споживачів, які є незахищеними за відсутності ефективно функціонуючого ринкового механізму зі значною конкуренцією на ринку. Така поведінка була б неможлива за умов існування значної конкуренції на ринку надання послуг з ЦВ та ЦВВ в межах [інформація з обмеженим доступом], де розташовані мережі, що перебувають у господарському віданні ВРКП «Джерело».

4. ВИСНОВКИ ВІДДІЛЕННЯ

80) Відповідно до частини першої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

81) Згідно з частиною третьою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.

82) Дії ВРКП «Джерело», які полягають у включенні до Договорів, укладених із споживачами за новими моделями договірних відносин, положень, які не передбачають обов'язку постачальника сплачувати неустойку (штраф, пеню) у разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості, що не відповідають вимогам чинного законодавства, містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», частиною першою статті 13 цього Закону, у вигляді зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку надання послуг з ЦВ та ЦВВ в межах [інформація з обмеженим доступом], де розташовані мережі, що перебувають у господарському віданні ВРКП «Джерело», шляхом вчинення дій що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

83) Дії ВРКП «Джерело», які полягають у включенні до Публічних договорів, що укладатимуться із споживачами, які не прийняли рішення про вибір моделі договірних відносин, та діятимуть з 01.05.2022, положень, застосування яких, у разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості, може призвести до зменшення обсягу відповідальності постачальника, порівняно із обсягом визначеним чинним законодавством, містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції» визначеного частиною першою статті 13 цього Закону, у вигляді зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку надання послуг з ЦВ та ЦВВ в межах [інформація з обмеженим доступом], де розташовані мережі, що перебувають у господарському віданні ВРКП «Джерело», шляхом вчинення дій, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

84) Відповідно до частини першої статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» органи Антимонопольного комітету України мають право надавати рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням стосовно припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють, а у разі, якщо порушення припинено, - щодо вжиття заходів для усунення наслідків цих порушень.

Ураховуючи наведене, керуючись статтями 7, 12¹, 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтею 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», пунктами 3, 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 №32-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за №291/5482, адміністративна колегія Південно-східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України надає такі обов'язкові до розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Васильківському районному комунальному підприємству «Джерело» [інформація з обмеженим доступом] припинити дії, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції шляхом:

- укладання зі споживачами договорів про надання послуг централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (у тому числі публічних договорів приєднання) відповідно до Типових договорів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 (в редакції постанови КМУ №85).

2. Проінформувати споживачів, з якими укладені договори з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових мереж), умови яких не

відповідають Типовому договору, про можливість переукладання та/або внесення змін до них на предмет відповідності Типовим договорам.

Рекомендації органів Антимонопольного комітету України у десятиденний строк з дня їх отримання підлягають обов'язковому розгляду особами, яким вони були надані.

Про результати розгляду рекомендацій необхідно повідомити територіальне відділення у десятиденний строк з дня їх отримання.

За умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не розпочинається, а розпочате провадження закривається.

Голова
адміністративної колегії

Сергій ЧУХЛЄБОВ